

БЪЛГАРСКИ МЕСТНИ И СЕЛИЩНИ ИМЕНА ОТ БАЛКАНСКИ ЗАЕМКИ

Съвместният живот на българите с други народности на балканите, като турци, власи, гърци и други, е намерил отражение както в апелативната, така и в проприалната част на българския речник, в това число и в топонимията и ойконимията. Проучванията в тази област започват още след Освобождението (1878 г.) с предприетата замяна на турските имена на много села и градове с български, а към края на 50-те г. на XX век те продължават на широка скала с изследвания на теренните имена (микротопонимите) по околии. След прекъсване от 1986 до 1996 г. те продължиха – вече при значителното участие на възпитаници на проф. Николай Ковачев (ВТУ „Св.св. Кирил и Методий“) и с особено бърз темп във връзка с проекта „Тезаурус на българската топонимия – неизчерпаем източник на информация за културно-историческото минало и народна идентичност“ (2009 – 2013), когато по този проект бяха издадени трудове на покойни вече изследователи, като Г. Христов, Б. Симеонов, В. Велев, Й. Заимов, Н. Ковачев, Л. Минева-Ковачева, Р. Ковачева-Цветанова, както и монографии на млади колеги, главно възпитаници на проф. Николай Ковачев (1919–2001) – общо 35 крупни труда.

В тази статия чрез алтернативен анализ на произхода и значението на няколко теренни и/или селищни имена, тълкувани преди нас по неприемлив начин, се обръща внимание на някои проблеми и свързани с тях грешки, допускани от изследвачите, като се набляга в някои случаи върху значението на данните на топонимията за народностните и езиковите връзки на Балканите.

1. Ебѐ, еби, ибѐ, хебѐ, *хибѐ (и производни) – географски термин от турски език

Този географски термин открива за българската топонимия Л. Димитрова-Тодорова (2006) и му дава приемливо обяснение (1.7). След това той е споменат у Ив. Н. Димитров (2007), а го анализира М. Ангелова-Атанасова (2007) (1.1), впоследствие и авторите на 4 монографии по българска микротопонимия – все независимо един от друг и все без връзка с писаното от Л. Димитрова-Тодорова: истински препъни-камък.

1.1. Ив. Н. Димитров споменава местното име *Ебе дере* (с. Павел, Свищовско), без описание и коментар, в контекст, въз основа на който човек би помислил, че

---

* 5028 с. Малки Чифлик, обл. Велико Търново, България; selimski@wp.pl

се отнася за последния по ред от изброяваните от автора „високи хълмове“ (Димитров 2007: 28).

По всяка вероятност за същия географски обект се отнася и местното име **Ебидеречи** (*Ебидирèци*) от споменатото с. Павел, на 2,4 км източно, „равнинно, ниви с лек наклон“ (Ангелова-Атанасова 2007: 50, 56). Относно звуковата му форма се предполага, че е „вероятно променено поради преосмисляне от *Еби дереси ‘Дерето на/до Ебо’, честа практика в топонимията“ (Ангелова-Атанасова 2007: 56). Правилно е възстановяването на *дереси на мястото на *дирèци*. Но не е безспорно свеждането на първия компонент *еби до „името *Ебо*“, смятано за „съкратено от *Ебрахим* < *Ибрахим*, както в Ардинско“ – остава неясна промяната на вокала *о (*Ебо- > *Ебу-). А въобще е съмнително свеждането на неясен топоним или негов компонент до някакво лично име – честа практика в изследванията, а безполезна в случаите, когато не се привежда такова име и не се споменава за вероятния му носител. Според нас въпросният топоним е възникнал по пътя на метафората, често срещана в българската топонимия, включително в оная част от нея, която е от турски произход. Зад началния компонент на топонима *Ебу*-, *Ебè*- се крие диал. *хебè*, -*та* ‘бисаги, дисаги; джаги’ (по-подробно вж. под 1.5).

1.2. **Ебелиите** и **Дисàгите** е име на „равно място, малка низина с подпочвена вода, ниви“ в с. Ряхово (Русенско), 3 км западно. То е изведено „от тур. *ebe* ‘акушерка, баба’ – «бабите». Защо местността е наречена така, не е ясно“ (Минева-Ковачева 2009: 146). Авторката прави опит за тълкуване на името *Ебелиите*, несполучлив, както ще видим, като добавя, че – може би – „не е ясно“ за населението „защо местността е наречена така“. Остава да се предполага, че не е ясно само теренното име *Ебелиите*, но не и *Дисагите* – в последното всеки ще съзре нарицателното име *дисàги*. Двете въпросни имена са приведени по-правилно при изброяването на „имената на местностите в землището“ на с. Ряхово: „*Ебелиите* или *Дисàгите*“ (Минева-Ковачева 2009: 52). Така става ясно на читателя, че се отнася за две паралелно използвани имена, назоваващи по различен начин една и съща местност. А името *Дисàгите* авторката не привежда на отделно азбучно място в речника и не търси основание за назоваване на местността с думата *дисаги*. За съжаление, тя не е подозирала, че двата паралелни топонима назовават една и съща местност по идентичен начин, че те са синонимни, но създадени на два отделни езика. Или, както нерядко бива – за радост на изследвача – имаме работа с калка, превод от един език на друг. В случая тези езици са турският и българският, без да може с увереност да се твърди, че процесът е бил с посока от турски към български. Каго имаме пред вид появата на подобни теренни имена и на други места, предполагаме, че зад формата *Ебели- (без *-и* – окончание и членна морфема за множествено число) се крие ар.-тур. *heybeli*, с наст. *-li* (> бълг. *-ли-я*) от основата на ар.-тур. *heybe* ‘дисаги/торба’. Вероятно местността е била оприличавана по някаква особеност на дисаги. Жалко, че авторката не е намерила основание дори за името *Дисагите*, а отделно – че е пропуснала шанса с помощта

на понятното име *Дисаг-и-те* (от *диса̀ги*) да обясни загадъчното име *Ебел̀и-и-те* (от ар.-тур. *heybe* ‘дисаги’).

1.3. **Еб̀идере** е име на „хълм и дол, ниви“ в с. Нисово (Русенско), 3 км на североизток, според изследователката на района „дадено по името на собственика“, което име тя не привежда (Минева-Ковачева 2009: 52). А в същност първата съставка *Еб̀и* на интересувания ни топоним/хидроним застъпва неточно същото ар.-тур. *heybe* ‘дисаги, торба’ – вместо очакваното **(x)ей̀б̀е* или *иб̀е-* (вж. 1.2). Формата *еб̀и* вместо очакваната *иб̀е* се дължи вероятно на размяна на местата на гласните. Предполагаме, че първоначално назоваваният така обект е *дере* (= по втората съставка на хидронима) ‘дол, долчина, суходол’, а впоследствие неговото име започва да се отнася и за хълма (и нивите) в съседство с него. А вероятно някакъв завой или раздвояване на дерето/дола е напомняло по форма дисаги (= **еби/ибе* < ар.-тур. *heybe*), но и в този случай, за съжаление, оскъдното описание на обекта не може да ни послужи за опора при анализа на неговото име.

1.4. Забележително звуково сходство с разгледаното вече **Еб̀е дересѝ* показва теренното име **Ѐба дер̀е/Х̀еба дер̀е**, с местен изговор *Ѐбь дир̀е* (с. Босилковци, Беленско), отнасящо се до „падина“ на 2 км западно от селото, а обяснено с помощта на „араб. *хеба* ‘пуст’“ (Ковачев/Ковачева-Цветанова 2009: 126, 216), поместено при названията според „особености на речното корито“ (§ 10, с. 35). Свързването му с дума, означаваща ‘пуст’, не е убедително от смислово гледище. А и с другите си значения ар.-тур. *heba* ‘загуба, отиване на вятъра, пропадане, пропиляване; брак, изхабяване’ (АкТБР 561) не подхожда за тая цел. Според нас и в този случай се отнася за метафоричното *heybe*, т.е. *дисаги*, както може да е изглеждала в очите на местното население падината, около която е протичало дерето (= малката река).

1.5. Хидронимът **Еб̀едересѝ** от споменатото вече (1.1) с. Павел, на 3 км източно от селото, представляващ „дере“, т.е. ‘малка река’, се извежда несполучливо „от тур. *ebe* ‘акушерка, баба’ и *дере*“, „вер[оятно] свързано 1) с някогашна собственост по тур[ски] пр[якор] или 2) по обичай баба да измива новороденото“ (Пернишка 2012: 199). За съжаление споменатата авторка не знае за сборника (2007) с изследвания за с. Павел, та не взема отношение към публикувания там опит за анализ (1.1), не забелязва нищо общо между това име, което се явява и в други облици и производни от него в изследванията от 2009 г. (1.2 – 1.4), а най-вече – не го свързва с **Иб̀еджика** от книгата на редакторката си (1.7), в която се изтъква връзка с диалектното (от Копривец, Беленско) *иб̀е* ‘дисаги’, поместено в БЕР (2: 1), макар и само с препратката „вж. *хеб̀е*“. Според нас този хидроним е резултат от метафоричен пренос, често срещан в българската топонимия, включително в оная от турски произход. В началния компонент *еб̀е* на топонима *Еб̀едересѝ* се крие не „тур. *ebe* ‘акушерка, баба’“, а диал. *хеб̀е*, *-та* ‘бисаги, дисаги; джаги’ (Геров 5: 496), от ар.-тур. *heybe* ‘дисаги; вид торба’, познато като *иб̀е* ‘дисаги’ в

говора на с. Копривец, Беленско (БЕР 2: 1). Д. А. Магазаник привежда и правописния облик *heǵbe* с бележката „см. *heybe*“, означаващо ‘1. перемётная сумá; 2. седловина’. Той отбелязва и производното от него „*heybeli* 1) с перемётной сумой (на спине); 2) горбатый; 3) седлстый (о горе)“, както и географското име „*Heybeliada* Хáлки (один из Принцевых островов)“ (Магазаник 1931: 406, 411), от *Heybeli ada* ‘остров с форма на дисаги или на седловина’. Срв. *Кралимàркови дисаги* (Шивачево, Сливенско), което, за съжаление, не е изнесено в Речника, та е останало без описание (Дечев/Демирев 2012: 190).

Така *Ебèдереси* (*Ебè дереси) от с. Павел, идващо откъм с. Страхилово (Свищ.), се родее по първия си компонент *ебè* с основата на старото име *Хибелии*, *Хибилии* на селото, която се извежда от *хебè*, *-та* ‘бисаги, дисаги; джаги’ (Геров 5: 496), от ар.-тур. *heybe* ‘дисаги; вид торба’. А името *Хибелии*, с гласна *и* в първата и втората сричка от редуцирано *e* (> *и*), е от някогашно – може би жителско име – *хебелии, основаващо се върху селищно/теренно име *Хебè ‘седловина/дисаги’, от ар.-тур. *heybe*.

1.6. **Ибилията**, име на „ниви, по рег[истър]“ в Карнобат; **Хибилията**, „нива до м[естността] *Чатальо* (и по рег[истър]) = Хиебилицията, Хибелия, Хибина, Хибелид“, 4 км югоизточно от Карнобат (Момчилов/Чакърова-Кръстева 2013: 449, 752). Авторите не са намерили обяснение за имената, а местностите не са достатъчно подробно описани. Единственият елемент от описанието, на който можем да се опираме при анализа на името, е географският термин *чатал* в идентификацията „нива до м[естността] *Чатальо*“. Та, ако схващаме земеповърхната форма *чатал* като напомняща дисаги, можем да го приемем за синоним на познатото ни вече *ебè*, *ибè*, *хебè* от ар.-тур. *heybe* ‘дисаги, вид торба’. А интересуващото ни *Ибилия, *Хибилия (без членната морфема *-та*), и *Хибелия* – загадъчно име на „нивата до м[естността] *Чатальо*“ – друго име, или синоним на *чатал* или *чаталест*, приемаме за субституция на ар.-тур. *heybeli* (> *хибилия), образувано с наст. *-li*, от основата *heybe* (> *[x]ейбè > *ибè*). И така, с въпросното *Ибилия/*Хибилия трябва да е бил назван географският обект като ‘подобен на дисаги’ или ‘чаталест, разохат’. Тоя обект е можел да бъде път или река в местността, даже самият ѝ релеф. А паралелните *Хиебилицията*, *Хибина* и *Хибелид* оставяме като недостовърни по форма.

1.7. **Ибеджика** (*йбижикъ*), местност „с форма на дисаги“, която представлява 1) ниви на 3 км югозападно от с. Заветно; 2) ниви и овощна градина 5 км източно от с. Светлен (Поповско) се анализира правилно като „метафорично, от тур. *heybesik* от *heybe* ‘дисаги’ [...] и топон. наст. *-sik*, срв. *ибè* ‘дисаги’ (Копривец, Беленско)“ (Димитрова-Тодорова 2006: 377). За съжаление, това коректно, макар и кратко обяснение не е било забелязано, или изследвачите не са виждали формалната и смислова връзка между *Ибеджик*/*Heybesik* и съответствията му в посочените трудове.

Като метафора, интересуващият ни тук хидроним/топоним показва смислова връзка с теренни имена като *Гащите* в Елховско, „местността е като чатал, образ-

но с формата на гащи (панталон)“ (Мишева/Мишев 2013: 131), *Кр̀ачола* „местност, където се сливат две планински била, оприличени на крачол“ и „обраб. земя, наподобяваща по форма *крачол*“ и *Кр̀ачула* „гора, наподобяваща по форма *крачол* на панталон“ и „дълга поляна с формата на *крачол*“ в Сливенско (Дечев/Демирев 2012: 319).

2. Куфията – не от гръцки, а от турски произход

Името **Куфията** на „зеленчукова градина, където има куфия“ край с. Александрово (Свищ.) се основава на диал. *куф̀ия*, което неправилно се смята заето „от гр. *κοῦφος* ‘кух, кухня’, ‘дълъг изкоп за събиране на вода за напояване’“ (Пернишка 2012: 110, 219). В случая става дума за географския термин *ку(в)̀ия* ‘кладенец, дупка’, който в българската лексикография е известен под формите *койу*, *куй(у)*, *куй(у)лар*, *куй(у)су*, *кувия*, *куия* и *кухия*, а в топонимията се среща като *ковия*, *кофия*, *куфия*, *куй(у)джук*, *куйлук* и др., представящи все преобразувания на тур. *куиу* ‘кладенец, дупка, трап, яма, шахта’ (Селимски 2012). Срв. *К̀уви дере*, *кув̀ия*, *К̀уѐта*, *К̀уй бун̀ар*, *К̀уйдж̀ак*, *К̀уйджук*, *К̀уйѐта*, *К̀уй пунар*, *К̀уф̀ия* (Заимов 2012, 2: 200, 201, 202, 220), *К̀уюл̀ар* в Сливенско (Дечев/Демирев 2012: 326), *К̀уйите* и *К̀уйята* (Ковачев 2013: 418), с правилен анализ.

3. Телишора от (рум.) *teișòr*, или – българската форма е по-стара от румънската? За теренното име **Телиш̀ора**, „пасище и хълмове“ край Деков и Татари (Свищ.), се предлагат два начина на извеждане. При втория, „вер[оятно] и от *теле*, със суфикс *-шор*“ – и затова уж „пасище на телета“ (Пернишка 2012: 262) се възпроизвежда погрешното свързване (Младенов 1929/1979: 198, 223) на този ороним с бълг. *теле* (без позоваване на Ст. Младенов – некоректно). При първия начин, „вер[оятно] от рум. *teișòr* ‘липак’ от *teiș* ‘липа’ с епентетично *л*“ сме вече по-близо до истината, която обаче не е толкова проста, както е представена тук, нито пък е маловажна, за да бъде заобикаляна. Преди всичко, тук не става дума тъкмо за ‘липак’, където се сблъскваме с поредната неточност – рум. *teișòr* не означава ‘липак’, а ‘липичка’, а след това – няма „суфикс *-шор*“, а имаме работа с румънското умалително *teișòr* ‘липичка’, образувано от (рум.) *tei* ‘липа’ с деминутивен суфикс (рум.) *-ișor* (или *teișòr* ‘липова горичка’, с умалителна наст. *-or* от *teiș* ‘липова гора’). При това забележително фонетично сходство на българското име *Телиш̀ор* с румънското нарицат. *teișòr*, както и в други подобни случаи, за изследователя най-важното е: 1) да направи прецизен анализ, в който се обясняват като закономерни всички сходства и различия, 2) да представи относителната хронология на формите и възстановяваните процеси. А извеждането на *Телиш̀ор* „от рум. *teișòr* [...] с епентетично *-л-*“, което е обръщане на нещата надолу с главата или връщане на реката обратно по същото корито, е неприемливо, защото не са посочени причините и условията за предполагаемата „епентеза на *-л-*“. От изложението не става ясно също така дали на румънци (власи) или – обратно – на българи е било трудно/невъзможно да изговарят звуково съчетание като *теи-*, та е трябвало да си улесняват учленителната дейност, вмъквайки съгласната фонема

л между гласните *e* и *u* (уж промяна *теи-* > *тели-*). Като се спираме по-подробно върху името *Телишѐра*, важно за изводите относно етничните отношения и движението на населението в миналото, които правим по данни от ономастиката, трябва да кажем по разбираем за всеки читател начин, че в бълг. *Телишѐра* се е съхранила форма, която показва състояние по-старо от днешното рум. *teişor* и *teiş*, подобно на арум. *til'iu*, от лат. *tilia* < *tilium* (Vinereanu 2009: 831). Съвременното румънско *teişor* (и *teiş*) е закономерен застъпник на ст.-рум. *teliš още от периода преди смекчаването (в общорумънския, „*gomăna comună*”, от VII–VIII в. до X–XI в.) на лат. *l* и изчезването му поради това в позиция пред *ě* и *ī* или в хиат (Дуриданов 1958: 164; Rosetti 1966: 58). Също така и Й. Заимов, като свързва, макар и не така уверено, местното име *Телиш* с рум. *teiş* ‘липак’ (у него непрецизно: „от *teiş*“), добавя: „останало от времето преди йотацията на *l*“ (Заимов 1959: 266), т.е. преди *l* да е било преобразено в *j* при определени условия. Подобна промяна – замяна на меко *л* (*л'*) с *й* са преживели и славянски/български заемки в румънски, като *iubesc*, *iubovnic*, *iubof*, *iubov*, *preaiubit*, *iuboste* – все заемки от български език с корен (стб.) *люб-*; рум. *craiu* от (стб.) *краль* и др. (Цонев 2 [1984]: 23).

4. Урдията не е от тур. *hurda* ‘извара’, нито от *or* ‘яма’, а от *ordu* ‘орда’

Теренното име **Урдията** на „пасище на хълм“ с „останки от стари постройките, селище“, 2 км южно от Беляновци (Свищ.), се смята произлязло „1) от тур. *hurda* ‘отломки, дребосък; извара’ (вер[оятно] с оглед на пасището), бълг. диал. *урда*; 2) от тур. *or* ‘яма, ров’, *or-dî?*“ (Пернишка 2012: 266). Първата теза е неприемлива от семантично гледище – от ‘пасище’ до ‘извара’ е твърде далече! А при второто обяснение се борави с „тур. *or* ‘яма, ров’“, което не прилича на синоним на ‘пасище’, нито на ‘хълм’. Прочее, ако не пренебрегваме така грубо българската лексикология и лексикография, ще намерим готов отговор на тоя не толкова сложен въпрос най-напред у Н. Геров: името *Урдията* е с редукция на началната гласна **o-* (> *y-*) от *ордия* ‘място, където станува войска’ (Герв 3: 379). Срв. *урдия* ‘войска, армия’, *урдия* ‘много хора’, а по-скоро ‘орда’, както личи от примера *Гѐтв'ъ нъ ц'алъ урдийъ* (Кювлиева/Димчев 1970: 94), от тур. *ordu* ‘армия, войска; лагер’ (БЕР 4: 916–917), вероятно поради разположено в миналото военно поделение „на хълма“, от което „има останки от стари постройките“.

5. **Янъкхарман**, старо име на с. Славовица (Пазарджишко), документирано от 1845 г., се тълкува като „изгорял харман“ (Батаклиев 1969: 621). Тоя анализ е съвсем ясен и четлив на турска езикова почва – от тур. *yanık harman* ‘(из)горял харман’, където *yanık* ‘изгорен’ е причастие от глагола *yanmak* ‘горя, изгарям’, както заемката *алаишък*, от тур. *alışık* ‘свикнал, навикнал, привикнал’ (от *alışmak* ‘свиквам, привиквам’), *булаишък*, от тур. *bulaşık* ‘замърсен, изцапан’ (от *bulaşmak* ‘зацапвам, замърсявам’). Но това обяснение не попада на „езиковия археолог“. Той го намира „странно“, „като има предвид малката площ на планинско гумно“ и обстоятелството, че „не е имало гумно без пожари“ (Балкански 2013: 267). Той въпреки не отрича, че *янък-* от състава на селищното име **Янъкхарман** се покри-

ва звуково с тур. *yarıık* ‘(из)горял’, а защо да спорим за това дали малкото гумно огън не го гори и как пък в такъв случай „не е имало гумно без пожари“. Но не можем да приемем за „безспорно“ твърдението му, че съставката *янък* в *Янъкхарман* е име на „голяма група, род на туркмените *гъоклен* [...] с оригинал *янгък* с гортантно *ğ*, което изпада“, като у автора, на когото се позовава, то било „*янгак*“. И не се обяснява на читателя при какви условия „изпада“ това „гортантно“ *ğ* (а последното да беше поне руското „гортанно[е]“!).

***

Проведеният анализ на местните и селищните имена, в основите на които се откриват пет нарицателни имена, 4 заемки от турски език и 1 от румънски, показва, че както думите (съществителните нарицателни), така и собствените имена, показват редица звукови промени, на които те са подложени при процеса на преминаването им от един език в друг, от една народност в друга. Поради тези промени днес в много случаи не можем еднозначно да определим какво нарицателно и от какъв език е залегнало в основата на изучаваното име: в *Телишора*, от стара румънска основа, се подозира бълг. *телè* (3); в *Куфйята*, от тур. *кууи* ‘дупка, кладенец’, се търси *кух*, от грц. *κοῦφος* (2); дори да е определен като източник турският език, заемката не се идентифицира правилно с нейния прототип, както при *ебè/хебè* (1.1–1.7), *урдйя* (4). При тоя вид изследвания важен е проблемът за относителната хронология на съпоставяните „паралелни“ форми – домашна и заета. А румънско-българските контакти предлагат много случаи, когато заети български звукови форми или архаични словообразователни типове се пазят в диалекта на власите на юг от Дунава, докато – обратно – в топоними в България се откриват стари форми, излезли от употреба в румънския език, както е в случая с *Телишора* – срещу рум. *teişor* (3). Особен вид грешка е подставянето на някакъв тюркски етноним на мястото на очевидна османско-турска форма (5).

Библиография

- АкТБР: *Академичен Турско-български речник*. Ред. Иван Добрев. София: Рива, 2009.
- АНГЕЛОВА-АТАНАСОВА, Мария (2007) „Топонимията на с. Павел като извор за историята му (селищни, водни, местностни имена).“ В: *Село Павел, Велико-търновско. Изследвания. Документи. Спомени*. Съст. Ив. Димитров/М. Ангелова-Атанасова. Велико Търново: Астарга, 44–66.
- БАЛКАНСКИ, Тодор (2013) *Местните имена в Пазарджишко*. ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“, ЦБО „Проф. Николай Ковачев“. Велико Търново: Фабер.
- БАТАКЛИЕВ, Иван (1969) *Пазарджик и Пазарджишко. Историко-географски преглед*. София: Профиздат.
- БЕР 2: *Български етимологичен речник, том II: И – крепя*. Ред.: В. И. Георгиев. София: БАН, 1979.

- БЕР 4: *Български етимологичен речник, том IV: минго – падам*. Научни ред.: В. И. Георгиев/И. Дуриданов. София: Ак. изд. „Проф. Марин Дринов“, 1995.
- ГЕРОВ 1–6: ГЕРОВ, Найдено (1895–1908) *Речник на българския език*. Пловдив. Фототипно изд. София: Български писател, 1975–1978.
- ДЕЧЕВ, Васил/Владимир ДЕМИРЕВ (2012) *Топонимията на Сливенска околия. Материали за български топонимичен речник*. ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“, ЦБО „Проф. Николай Ковачев“. Велико Търново: Фабер.
- ДИМИТРОВ, Иван Н. (2007) „Миналото на с. Павел в паметта на жителите му (предания, легенди, спомени, случайни находки.“ В: *Село Павел, Велико-търновско. Изследвания. Документи. Спомени*. Съст. Ив. Димитров/М. Ангелова-Атанасова. Велико Търново: Астарта, 26–43.
- ДИМИТРОВА-ТОДОРОВА, Лиляна (2006) *Местните имена в Поповско*. София: Ак. изд. „Проф. Марин Дринов“.
- ДУРИДАНОВ, Иван (1958) „Към етимологията на някои старинни местни названия.“ В: *Изследвания в чест на акад. Димитър Дечев по случай 80-годишнина-та му*. София: БАН, 151–166.
- ЗАИМОВ, Йордан (1959) *Местните имена в Пирдопско*. София: БАН.
- ЗАИМОВ, Йордан (2012) *Български водопис. Географско описание, строеж и произход на имената. Том 2: К – Р*. ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“, ЦБО „Проф. Николай Ковачев“. Велико Търново: Фабер.
- КОВАЧЕВ, Николай (2013) *Географските имена в Ловешки окръг*. ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“, ЦБО „Проф. Николай Ковачев“. Велико Търново: ИВИС.
- КОВАЧЕВ, Николай/Росица КОВАЧЕВА-ЦВЕТАНОВА (2009) *Местните имена на Беленско*. ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“, ЦБО „Проф. Николай Ковачев“. Велико Търново: Фабер.
- КЮВЛИЕВА, Веса/Кирил ДИМЧЕВ (1970) „Речник на хасковския градски говор.“ В: *Българска диалектология. Проучвания и материали. Кн. V*. София: БАН, 53–105.
- МЛАДЕНОВ, Максим Сл. (1967) „Лексиката на ихтиманския говор.“ В: *Българска диалектология. Проучвания и материали. Кн. III*. София: БАН, 3–196.
- МЛАДЕНОВ, Стефан (1979) *История на българския език*. Превод и ред. на проф. д-р Иван Дуриданов от немското издание през 1929 г. София: БАН.
- МОМЧИЛОВ, Димчо/Наташа ЧАКЪРОВА-КРЪСТЕВА (2013) *Местните имена в Карнобатско. Материали за български топонимичен речник*. ЦБО „Проф. Николай Ковачев“. Велико Търново: ИВИС.
- ПЕРНИШКА, Емилия (2012) *Местните имена в Свищовско*. София: АДС-ПРИНТ.
- СЕЛИМСКИ, Людвиг (2012) „За географския термин ку(в)ия ‘кладенец, дупка’ в българската лексикология и ономастика.“ В: *Състояние и проблеми на бълг. ономастика*, т. 12, Велико Търново: УИ „Св. св. Кирил и Методий“, 476–488.
- ЦОНЕВ, Беньо (21984) *История на българския език, том втори*. Фототипно изд. София: Наука и изкуство.
- ROSETTI, Alexandru (1966) *Istoria limbii române, T. IV. V. VI*. București: Editura Științifică.

Резюме

БЪЛГАРСКИ МЕСТНИ И СЕЛИЩНИ ИМЕНА ОТ БАЛКАНСКИ ЗАЕМКИ

В статията се анализира етимологията на пет местни/селищни имена, като се коментират грешките в предишните опити за тълкуването им:

1. Имената с основа *ебѐ, ебѹ, убѐ, хебѐ, *хибѐ* (и произв.), свързвани погрешно с тур. *ebe* ‘акушерка, баба’, се базират върху диал. *хебѐ* ‘дисаги’, от ар.-тур. *heybe* също;
2. *Куфѹята*, считано за заемка от гр. *κοῦφος* ‘кух, кухня’, е идентично с диал. *куѹя* (и вар.) ‘кладенец, дупка’, заемка от тур. *кууи* ‘кладенец; шахта, рудник; яма’;
3. *Телишора*, извеждано погрешно „от *теиѝ* ‘липа’ с епент. *-l-*“, се основава върху ст.-рум. **teiiŝ*, от периода преди изпадането на лат. *l* в позиция пред *ŝ* и *ī* или в хиат;
4. *Урдията* е било несполучливо свързвано с тур. *hurda* ‘извара’ или *or* ‘яма’, а то е от диал. ордия/урдия (= общонар. *орда*) от тур. *ordu* ‘войска, армия’;
5. *Янѹхарман* се извежда от тур. *yanik* ‘изгорял’ без формални или смислови пречки. А свързването му с туркменски етноними като *янѹк, янѹак* е произволно.

Ключови думи: местно име (топоним), хидроним, селищно име, балканизъм.

Abstract

BULGARIAN AREA AND SETTLEMENT NAMES ORIGINATING FROM BALKAN LANGUAGES

The article provides an alternative etymological analysis of five area and settlement names:

1. The hydronyms/toponyms with the bases [cyrill.] *ебѐ, ебѹ, убѐ, хебѐ, *хибѐ* (and derivatives), which were mistakenly associated with the Turkish word *ebe* ‘midwife, accoucheuse’; I consider these to be related to the Arab-Turkish noun *heybe* ‘saddlebags’;
2. *Куфѹята* was unfortunately associated with the Greek *κοῦφος*, ‘hollow, cavity’, but it is actually a borrowing from the Turk. *кууи* ‘well, borehole’;
3. *Телишора* was wrongly explained as “a Romanian *teiiŝor* [...] with epenthetic *-l-*”, but in fact it represents an older form (with preserved *l*) of the Romanian noun *teiiŝor* ‘lime grove’;
4. *Урдията* was incorrectly associated with the Turkish noun word *hurda* ‘curd, cottage cheese’ or with the word *or* ‘pit’. But according to my analysis it derives from the Turkish noun *ordu* ‘army, military’.
5. *Янѹхарман* is from the Turkish *yanik* ‘burned, burnt’, and not from the Turkmen ethnonym [cyrill.] *янѹк, янѹак*.

Keywords: area name (toponym), hydronym, settlement name, Balkanism

Povzetek
BOLGARSKI TOPONIMI IN NASELBINSKA IMENA
IZ BALKANSKIH IZPOSOJENK

V članku se analizira etimologija petih toponimov oz. naselbinskih imen, komentirajo se napake, nastale pri prejšnjih poskusih njihove razlage:

1. Imena z osnovo *ебѣ, ебѹ, убѣ, хебѣ, *хубѣ* (in izpeljanke) so zmotno povezovali s tur. *ebe* 'porodničarka, babica', izhajati pa je treba iz nar. *хебѣ* 'bisaga', iz ar.-tur. *heybe* isto;

2. *Куфѹята* so šteli za izposojenko iz gr. *κοῦφος* 'votel, votlina', je pa isto kot nar. *куѹя* (in var.) 'izvir, luknja', izposojeno iz tur. *кууу* 'izvir; jašek, rudnik; jama';

3. *Телишора* so zmotno izvajali „iz *teis* 'lipa' z epent. *-l-*“, dejansko pa predstavlja staroromun. **telis*, iz časa pred izpadom lat. *l* v poziciji pred *ě* in *ī* ali pri zevu;

4. *Урдиата* so napačno povezovali s tur. *hurda* 'skuta' ali *or* 'jama', dejansko pa je iz nar. *ордия/урдия* (= splošnonar. *орда*) iz tur. *ordu* 'vojska, armada';

5. *Янѹхарман* se izvaja iz tur. *yantik* 'izgorel' brez formalnih ali pomenskih težav. Povezovanje s turkmenskimi etnonimi *янѹк, янѹак* je napačno.

Ključne besede: toponim, hidronim, naselbinsko ime, balkanizem